

УДК 368.212:629.33

О. М. Вініченко,
доктор економічних наук, професор,
ДВНЗ «Український державний хіміко-технологічний університет»

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ЯК ЧИННИК ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ СТРАХОВОГО СЕКТОРУ

О. М. Vinichenko

SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT AS A FACTOR OF ECONOMIC SECURITY OF THE INSURANCE SECTOR ENTERPRISES

На підставі логічного поєднання аналітичних, економіко-математичних, стратегічних інструментів оцінки соціально-економічного стану підприємства запропоновано механізм діагностування соціально-економічного розвитку підприємства, який з урахуванням визначених функцій (аналітичної, дослідницької, інформаційної, експертної, оцінювальної, рейтингової, розподільчої, презентаційної, легітимізаційної, креативної) дозволяє оцінити соціально-економічний стан досліджуваних підприємств та визначити динаміку їх розвитку і, як наслідок, обрати найбільш підходящу базову стратегію соціально-економічного розвитку конкретного підприємства. Розроблено механізм здійснення динамічного контролю оцінки соціально-економічного розвитку підприємства. Зазначений механізм складається з таких блоків: факторизація показників; типологізація контрольних дій; сценування напрямів розвитку. У кожному блоці визначено взаємозв'язок між функціями та інструментами контролю. Автором сформовано науковий підхід до оцінки ефективності системи динамічного контролю соціально-економічного розвитку підприємства та моніторингу зовнішніх та внутрішніх факторів впливу середовища, який базується на обґрунтуванні основних факторів впливу середовища та визначенні зацікавлених сторін у здійсненні контролю соціально-економічного розвитку підприємства.

Based on the logical combination of analytical, economic and mathematical, strategic tools for assessing the socio-economic status of an enterprise, a mechanism for diagnosing the socio-economic development of an enterprise has been proposed, taking into account certain functions (analytical, research, information, expert, evaluation, rating, distribution, presentation, legitimization, creative) allows you to assess the socio-economic situation of the studied enterprises and determine the dynamics of their development and as a result, the image and the most appropriate basic strategy for the socio-economic development of a particular enterprise. A mechanism has been developed for implementing a dynamic monitoring assessment of the socio-economic development of an enterprise. This mechanism consists of the following blocks: factorization of indicators; typology of control actions; Stage of development. In each block, the relationship between functions and control tools is defined. The author has formed a scientific approach to assessing the effectiveness of the system of dynamic control of the socio-economic development of an enterprise and monitoring external and internal environmental factors based on substantiating the main environmental factors and identifying stakeholders in monitoring the socio-

economic development of an enterprise. The combination of the developed mechanisms with other elements of the system allowed us to offer a dynamic control system for the socio-economic development of the enterprise. The presented dynamic control system incorporates three subsystems: the control subsystem; managed subsystem, which consists of four second-level subsystems; support subsystem, which consists of two second-level subsystems. As well as the mechanisms and components that characterize the connections both within the system and beyond its borders, which makes it possible to identify and define formalized and non-formalized tasks of monitoring the socio-economic development of an enterprise in dynamic conditions of operation.

Ключові слова: *соціально-економічний розвиток, механізм, системних підхід, динамічний контроль, економічна безпека.*

Keywords: *socio-economic development, mechanism, system approach, dynamic control, economic security.*

Постановка проблеми. Сучасні підприємства являють собою складні соціально-економічні системи. Дослідження економічних та соціальних аспектів діяльності підприємств є важливим для забезпечення економічної та соціальної стабільності у суспільстві. Розвиток підприємств потребує комплексного підходу до вирішення всіх проблем – економічних, соціальних, екологічних, інвестиційних тощо. Розвиток підприємств є ключовим елементом економічної безпеки на мікрорівні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема забезпечення економічної безпеки підприємства страхового сектору залишається предметом гострих наукових дискусій, що свідчить про складність цього поняття та неоднозначність трактування. Забезпеченню економічної безпеки підприємства страхового сектору сфері присвячені праці відомих зарубіжних фахівців: Rejda, G. E., Ocampo, J. A., Pearson, R., & Elson, D., Flannery, M. J., Wan, M.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження особливостей формування механізмів соціально-економічного розвитку підприємства.

Виклад основного матеріалу. Елементами, що забезпечують ув'язку та узгодження інших елементів системи та одночасно є рушійною силою в системі динамічного контролю СЕРП (соціально-економічний розвиток підприємства), є механізми. Іншими словами, дія механізмів – це спосіб реалізації законів функціонування системи.

Система динамічного контролю має у своєму складі конкретні механізми, спрямовані на досягнення конкретних цілей шляхом впливу на конкретні фактори. Вплив на конкретні фактори відбувається за рахунок використання конкретних ресурсів та здійснення конкретних заходів. Загалом механізми слід розглядати як активну складову системи динамічного контролю, вони являють собою сукупність важелів, що забезпечують вплив на фактори, від яких залежить вплив системи на соціально-економічний розвиток підприємств.

Одні механізми спрямовані на досягнення системою динамічного контролю визначених цілей, інші – на забезпечення роботи самої системи. З іншого боку, одним механізмам притаманний безперервний вплив, іншим – періодичний. Але вплив механізмів буде більш успішним лише у випадку їх спільного функціонування, що підсилює ефективність роботи системи.

Функціонування системі динамічного контролю забезпечує дві групи механізмів – основні та допоміжні [1-3].

До основних механізмів віднесемо такі: організаційно-інформаційний механізм системи динамічного контролю СЕРП; механізм діагностування соціально-економічного стану та перспектив розвитку підприємства; механізм реалізації динамічного контролю соціально-економічного розвитку підприємства.

До допоміжних механізмів віднесемо такі: механізм оцінки ефективності системи динамічного контролю СЕРП; механізм моніторингу зовнішніх та внутрішніх факторів впливу середовища.

Головним механізмом системи динамічного контролю соціально-економічного розвитку підприємства є організаційно-інформаційний механізм, який складається з трьох основних блоків: блок прийняття рішень щодо здійснення контролю; блок визначення цілей та постановки завдань; блок здійснення контролю.

Метою організаційно-інформаційного механізму є організація роботи системи динамічного контролю СЕРП та передавання інформаційних потоків, необхідних для функціонування цієї системи та її взаємозв'язку із системою управління підприємством.

Для досягнення окресленої мети організаційно-інформаційному механізму необхідно вирішити такі основні завдання: визначити форму організації контролю СЕРП; визначити цілі та завдання системи динамічного контролю СЕРП; визначити напрями здійснення контролю відповідно до видів контролю за функціональним призначенням; обрати методи здійснення контролю СЕРП; здійснити процедуру контролю; організувати інформаційні потоки системи динамічного контролю СЕРП.

Організаційно-інформаційний механізм виконує певні функції, які характеризують його роботу [4-6].

Функція прийняття рішення є основою організації роботи та налагодження інформаційних потоків системи динамічного контролю СЕРП. Необхідність прийняття рішення досить реальна і є відправною точкою процесу контролю. Отже, прийняття рішення щодо організації роботи системи динамічного контролю СЕРП є первинним етапом функціонування зазначеної системи та передумовою налагодження її інформаційних потоків. Прийняття і реалізація рішення щодо здійснення контролю забезпечує досягнення підприємством визначеної мети через досягнення мети системи динамічного контролю. Рішення може бути прийняте як в умовах визначеності, так і в умовах невизначеності, що впливає на вибір форми організації контролю та термін його здійснення. Загалом реалізація цієї функції забезпечує відповідь на риторичне питання – бути чи не бути динамічному контролю СЕРП.

Функція цілепокладання відіграє визначну роль у роботі організаційно-інформаційного механізму системи динамічного контролю СЕРП. Саме цілі здійснюють суттєвий вплив, визначають загальну спрямованість і головні пріоритети функціонування системи динамічного контролю СЕРП. Цілепокладання забезпечує вибір цілей системи динамічного контролю СЕРП та постановку завдань, шляхом вирішення яких створюються умови для досягнення визначених цілей. Реалізація функції цілепокладання починається з визначення стратегічної мети, яка є головною метою системи. Після чого визначається тактична мета, що є основою стратегічної, і оперативна – що є основою тактичної, бо досягнення оперативної мети обумовлює досягнення тактичної, так само досягнення стратегічної мети обумовлюється досягненням оперативної. Залежно від існуючого стану підприємства здійснюється постановка завдань відповідно до кожної мети. Результатом цілепокладання є спрямованість контрольних дій у напрямі досягнення визначених цілей системи динамічного контролю СЕРП.

Стимулююча функція сприяє раціональній організації потоків інформації та здійсненню динамічного контролю, створює орієнтири, спрямовані на використання ресурсів, необхідних для здійснення динамічного контролю, та забезпечує продуктивність праці робітників контрольної служби. Ця функція може бути пов'язана з визначенням фінансової винагороди за ефективні та продуктивні контрольні дії.

Прогностична функція дозволяє передбачати результати роботи підприємства в існуючих умовах функціонування та можливість його соціально-економічного розвитку [5].

Адаптивна функція дозволяє пристосувати систему динамічного контролю до умов зовнішнього та внутрішнього середовища з метою забезпечення соціально-економічного розвитку підприємства. Основна ознака цієї функції – це стабільність, що дозволяє коригувати роботу системи динамічного контролю залежно від умов функціонування [6].

Координаційна функція сприяє узгодженості процесів організаційно-інформаційного механізму системи динамічного контролю СЕРП шляхом встановлення між ними раціональних зв'язків, характер яких може бути різним, тому що залежить від координаційних дій. Координація забезпечує взаємодію різних процесів в інтересах досягнення мети та виконання поставлених завдань, а також збереження, підтримку і вдосконалення організації та забезпечення безперебійності і безперервності роботи, організаційно-інформаційного механізму. Єдність і погодженість усіх стадій організаційно-інформаційного механізму забезпечує єдність і погодженість всіх елементів системи динамічного контролю СЕРП.

Діагностичний механізм виконує певні функції, що визначають коло його діяльності та призначення [7].

Аналітична функція полягає в тому, що вивчення процесу діяльності підприємств безпосередньо пов'язане з виявленням проблем їх функціонування, аналізом результатів їхньої діяльності та собівартості реалізованої продукції і послуг, розрахунком показників, що характеризують їх фінансову стійкість і рентабельність, а також ознайомленням із соціальними аспектами існування підприємств.

Дослідницька функція має на меті систематизацію, узагальнення, класифікацію і структурування явищ та процесів, які пов'язані з функціонуванням підприємств. Зокрема передбачає всебічне глибоке вивчення та переосмислення причин та факторів, що обумовлюють існуючий стан, окреслюють умови функціонування та забезпечують соціально-економічний розвиток підприємств.

Інформаційна функція допомагає забезпеченню користувачів необхідними аналітичними та статистичними даними, які потрібні для оцінки стану функціонування та визначення динаміки соціально-економічного розвитку досліджуваних підприємств. Це відповідні дані і показники, що характеризують економічну та соціальну складову функціонування та розвитку певних підприємств [8].

Висновки. На основі процесів підприємства, що підлягають контролю при здійсненні певного сценарію розвитку, визначаються слабкі або сильні сторони в діяльності підприємства. Це дає змогу визначити та здійснити коригувальні заходи щодо покращання стану та соціально-економічного розвитку певного підприємства. Після реалізації коригувальних заходів підприємство виходить на нове коло контрольних та коригувальних дій, тобто здійснюється порівняння нових соціальних та економічних показників з аналогічними показниками контрольно-факторних карт та визначаються новий стан і перспективи розвитку підприємства.

У ході проведеного дослідження розроблено основні механізми системи динамічного контролю СЕРП. Отже, логічним та перспективним напрямом подальшого дослідження є розробка допоміжних механізмів.

References.

1. Cieślak, J. (2016), *Entrepreneurship in emerging economies: Enhancing its contribution to socio-economic development*, Springer, Berlin, Germany.

2. Giaoutzi, M. Storey, D. J. and Nijkamp, P. (2016), *Small and medium size enterprises and regional development*, Routledge, Abingdon-on-Thames, UK.
3. Huggins, R. and Thompson, P. (2015), "Culture and place-based development: A socio-economic analysis" *Regional Studies*, vol.49(1), pp.130-159.
4. Khalili, N. R. Duecker, S. Ashton, W. and Chavez, F. (2015), "From cleaner production to sustainable development: the role of academia", *Journal of Cleaner Production*, vol.96, pp.30-43.
5. Khan, E. A. and Quaddus, M. (2015), "Examining the influence of business environment on socio-economic performance of informal microenterprises: content analysis and partial least square approach", *International Journal of Sociology and Social Policy*, vol.35(3/4), pp.273-288.
6. Sabatino, M. (2016), "Economic crisis and resilience: Resilient capacity and competitiveness of the enterprises", *Journal of Business Research*, vol. 69(5), pp.1924-1927.
7. Szirmai, A. (2015), *Socio-economic development*, Cambridge University Press, Cambridge, UK.
8. Urbaniec, M. (2015), "Towards sustainable development through eco-innovations: drivers and barriers in Poland", *Economics & Sociology*, vol.8(4), pp.179.

Стаття надійшла до редакції 20.07.2018 р.